

**Sve što je Tonku
Maroeviću u čast naša
je dužnost – uz
najnoviju izložbu
fotografija i
predstavljanje knjige u
Starome Gradu na
Hvaru**

Desetljeća s Tonkom

Foto panoptikum Tonka Maroevića
kamerom Bože Biškupića

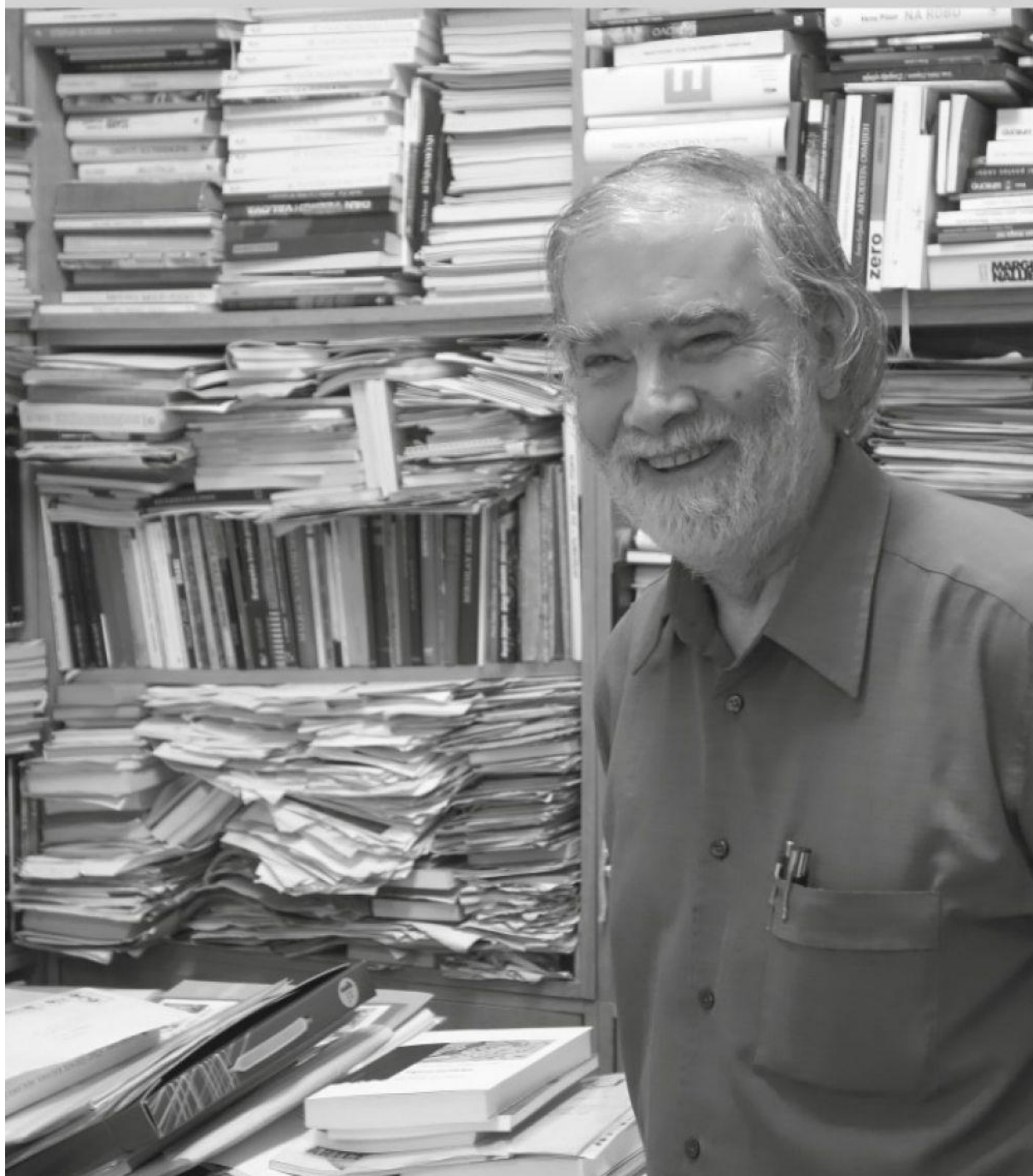

Muzej Staroga Grada
Stari Grad Museum

Crkva sv. Jerolima, Stari Grad

11. – 21. kolovoza 2023.
(otvorenje: 11. kolovoza 2023, 21h)

Uz otvorenje izložbe bit će predstavljena i
knjiga *Prilog za bibliografiju Tonka Maroevića*
(Hrvatska sveučilišna naklada)

PODIJELI:

Malo je osoba i intelektualaca, pa i među academicima, koji su se više *davali* drugima nego sebi. No, akademik Tonko Maroević bio je upravo takav: nikad nikoga nije odbio kad bi trebalo napisati pogovor ili predgovor, dati savjet, nastupiti na nekoj manifestaciji. Jednako kad je bila riječ o književnosti ili likovnoj umjetnosti. I sam je pisao pjesme, bio je poštovan u umjetničkim krugovima, s visokim uvažavanjem i dubokim divljenjem. Beskrajno je bilo njegovo znanje ali i njegova skromnost, a uvijek ljubazan i s osmijehom na licu. Upravo zato uvijek nam svima treba biti čast raditi manifestacije koje su njemu u čast – to je naša obveza i dužnost. Opređijelili su se za to i u Muzej Staroga Grada koji u povodu druge obljetnice njegove smrti otvara izložbu u Galeriji Jerolim (to je u stvari crkvice) s fotografijama koje je godinama snimao i sakupljao njegov dugogodišnji prijatelj Božo Biškupić, nekadašnji ministar kulture RH. Tonko se tako našao u foto panoptikumu prijatelja i suradnika Bože Biškupića. Svi se sjećamo njegove, Biškupićeve, grafičke mape „Hommage Tonku Maroeviću“, načinjene nakon Tonkove smrti, ona se već nalazi po cijelome svijetu – jer Maroević je osoba koja je ostavila, kako rekoše, duboku brazdu. A ja bih rekla trag koji je – neizbrisiv.

Pogledajmo što donosi izložba u Starome Gradu koja se otvara 11. kolovoza na dan (prije tri godine) Maroevićeve prerane smrti. Nazvana je: Desetljeća s Tonkom - Fotopanoptikum Tonka Maroevića kamerom Bože Biškupića. Kustosica izložbe je Biserka Rauter Plančić, a uz otvorenje izložbe bit će predstavljena i knjiga Prilog za bibliografiju Tonka Maroevića autora Sanje Roić i Gorana Šikića u izdanju Hrvatske sveučilišne naklade. I još za početak osnovni podatci: Tonko Maroević rođen je 1941. u Splitu, a preminuo 2020. u Starom Gradu na Hvaru. Bio je hrvatski pjesnik, esejist, prevoditelj, istraživač suvremene hrvatske umjetnosti, autor niza monografija o hrvatskim slikarima, likovni i književni kritičar.

Biserka Rauter Plančić: Ovjekovječena su mjesta, umjetnici, događaji - uvijek u pozitivnom ozračju

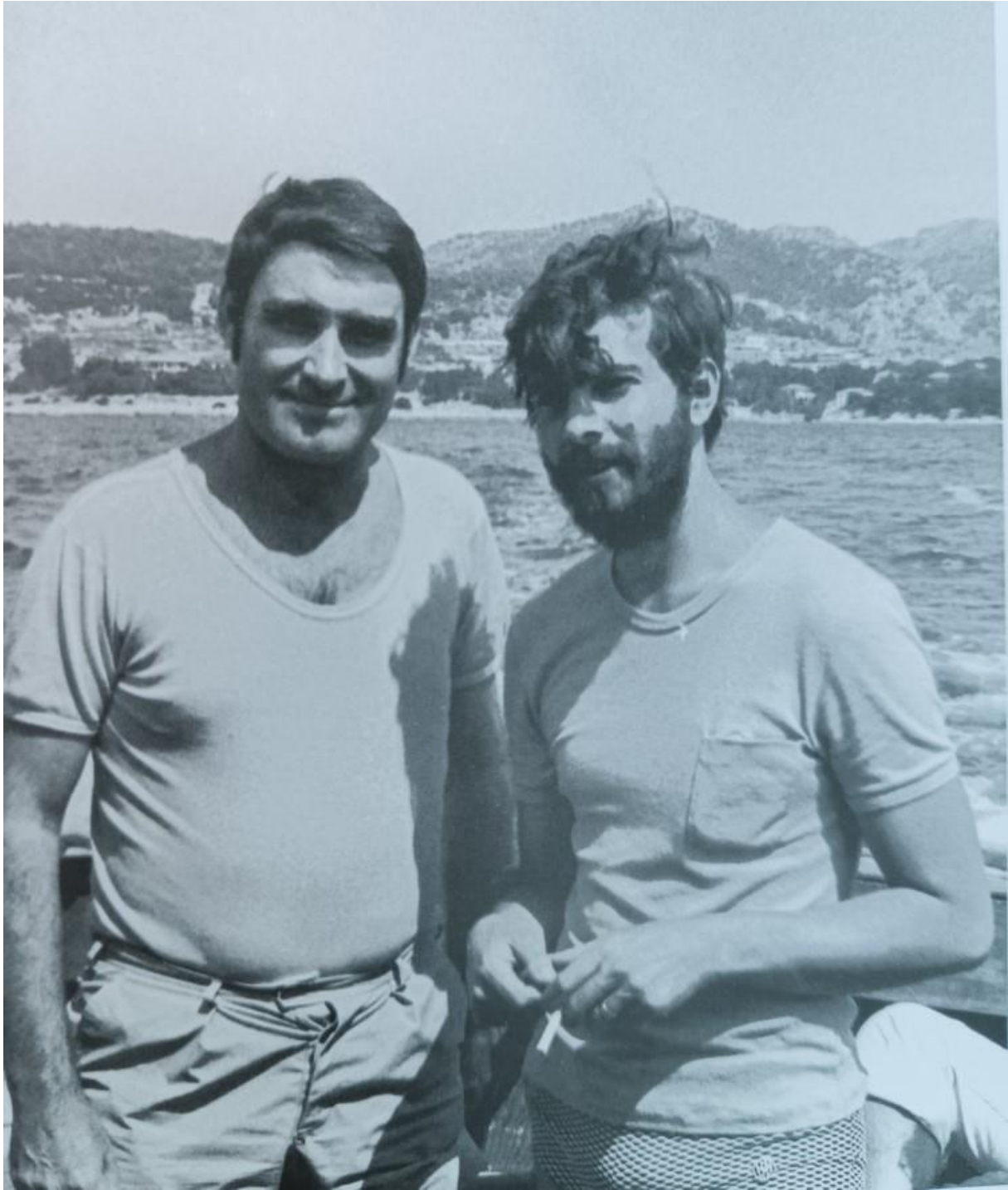
O izložbi kustosica muzeja u Starome Gradu na Hvaru Biserka Rauter Plančić u najavi piše: - Ovu izložbu s posvetom Tonku Maroeviću, kojom Muzej Staroga Grada obilježava drugu godišnjicu smrti svoga neprežaljenog suradnika, podupiratelja i nadasve velikana pisane riječi *starogrojskih* korijena koji je cijeloga života nastojao promicati kulturno, umjetničko pa i tradicijsko nasljeđe drevnoga Staroga Grada, priredili smo prema ideji Bože Biškupića koji je s Tonkom prijateljevao, surađivao i ukorak hodio više od pet desetljeća. Na 40-ak snapshot fotografija, snimljenih bez „umjetničkih“ pretenzija i tehničkih egzibicija, ovjekovječena su mjesta, događaji, umjetnici ili za umjetnost važne ličnosti s kojima su obojica bili blisko povezani, štoviše i vazda plodno stvarali na korist hrvatske umjetničke i kulturne baštine, a još više na korist njenih suvremenih kreatora i njihovih umjetničkih postignuća svih rodova i vrsti. Čitav svoj radni vijek Maroević je proveo u službi pisane riječi, odnosno pisanju i prevodenju na likovne, književne i pjesničke teme; predgovaranju i pogovaranju izloženih slika, crteža, grafika, skulptura ili publicirane lirike i proze te istraživanju, antologiziranju i promoviranju likovnih, pjesničkih i književnih vrednota

hrvatskih umjetnika naše epohe. U naslijeđe nam je ostavio svoju brazdu kao more duboku i široku s mnogo ljepota i vrednota, a na nama je da ga ne iznevjerimo i da njegovu brazdu slijedimo.

Božo Biškupić, vidljivo je to na ovoj izložbi, Tonkovu brazdu slijedi već više od pet desetljeća. Njegove fotografije nadilaze puku dokumentarnost „brzog okidanja“ i s jedne strane upućuju na sagledavanje polustoljetne umjetničke živosti hrvatske kulture, a s druge strane svjedočanstvo su iznimne bliskosti dvojice protagonista i radoholičara te kulture postojano njoj u korist. Biškupićeve fotografije autobiografskog i povijesnog pamćenja zapravo jasno otkrivaju plemenite razloge njihova nastanka: „brzo okidanje“ da se ne zaboravi ono što se nikako ne smije zaboraviti. Flanirajući s malom digitalnom kamerom diljem zagrebačkog i hrvatskog kulturnog prostora Biškupić je uhvatio i mnoge javnosti skrivene detalje iz umjetničkih atelijera ili privatnih druženja i susreta. Iz te doista goleme količine fotografija izdvojili smo one koje je snimio kad je s Tonkom bio u društvu, a to je bilo više nego često i vazda u pozitivnom ozračju. Sve u svemu, Biškupićevo bavljenje fotografiranjem po obrascu dugotrajnog postojanja i praćenja onog što vrijedi pamtiti, prometnulo se u ekskluzivnu povjesnicu prvorazredna Maroevićeva značaja za suvremenu nacionalnu kulturu i umjetnost 20. stoljeća. Vjerujemo stoga da ćemo s ovom izložbom pridonijeti sagledavanju ukotvljenosti i založenosti dvojice prijatelja, suradnika i poglavito sudionika-kreatora hrvatske kulture, u umjetnost našega vremena i da ćemo ovim foto panoptikumom Tonka Maroevića približiti i onima koji su ga pratili s manje znatiželje od autora fotografija, jer u ovom rogu obilja osjeća se prisutnost i muza i bogova iako nisu u kadrovima. – riječi su kustosice MSG Biserke Rauter Plančić.

Božo Biškupić: Tonko Maroević bio je uvijek predani i odani prijatelj savjetnik

Kad razgovarate s Božom Biškupićem o Tonku Maroeviću nekadašnjem ministru kulture RH, dobrom poznavatelju likovne umjetnosti, zadržite glas – toliko ga cijeni i toliko mu znači. Pa nam je u razgovoru baš uoči putovanja na izložbu na Hvaru rekao kako je druženje s prerano umrlim Tonkom počelo još 70-ih godina i puno mu je značilo u životu i u radu. Nabraja on s kime ga je sve fotografirao, a bili su to i Mrkonjić i Tomasović i Nemeč i Zidić – ma tko bi ih sve nabrojio. Zapravo Biškupić ima 60 fotografija i sve je darovao Muzeju Staroga Gada. Oni za ovu prigodu nisu mogli postaviti sve, jer je Muzej zauzet, a ova izložba o Tonku je u manjem prostoru, ali one su gdje i trebaju biti – u njegovome dragome Starome Gradu. Ističe u razgovoru Biškupić i to kako je posebno značajna bila uloga Tonka Maroevića za tri bibliofilske edicije, a to su s Nives Kavurić Kurtosvić, s Ivicom Šiškom i s Matkom Trebotićem. Bibliografska knjiga zajednička je i za Luku Paljetka. Još mu je, ističe, napisao, više od 10 predgovora za njegova izdanja. Doista, suradnja koja je eto ostavila traga u našoj umjetnosti i sada se prekrasnim velikim crno-bijelim fotografijama može pokazati Tonkova osobnost, ali i pojava važnih osoba s kojima se družio, može se dati atmosfera jednog vremena nabijena prijateljstvom, znanjem, nesebičnim davanjem, stvaranjem. Obljetnica u Starome Gradu obilježena izložbom sve će to pokazati!

Poseban je pothvat Biškupićeva već spomenuta Grafička mapa Hommage Tonku Maroeviću, koja je doista predivna, i – nalazi se po cijelome svijetu. Uz to Božo Biškupić napominje jednu stvar kao gotovo najvažniju: „Tonko je bio onaj koji je bio glavni savjetnik za izbor pjesnika u bibliografskim izdanjima – posebno kad je bila riječ mlađim umjetnicima, što mi je bilo dragocjeno jer ih ja nisam poznao.“

Već sam na ovome portalu dosta puta pisala o Maroeviću, o tome koliko je viškog književnika, *šjor* Ranka Marinkovića, kako je dolazio na Vis s malom pisačom mašinom (jer kompjutor nikad nije „priznao“) – da može tipkati dok se mi drugi odmaramo. Što reći nego da je oduševljavao mlade slušatelje, mahom su to bili maturanti, svojim znanjem o djelima velikoga

Marinkovića, a posebno ih je oduševio pričom o Albatrosu – poslije njegovog živopisnog govora htjeli su pogledati snimku drame i divili su joj se. I jednome i drugome. Da, davao je Tonko sebe svima, pa će zato buduća Zbirka i u Starome Gradu biti atrakcija. Od kustosice Biserke Rauter Plančić saznala sam naime da se i dalje sakupljaju fotografije i ostale stvari/arhivarije vezane uz Tonkov život i djelo, pa će se ići dalje sa stvaranjem trajne Zbirke koja će svima biti na ponos. Tonko je to, ponavljam, i te kako zaslužio !

U MH i HAZU: Bio je naš stalni, vjerni i vrijedni pratilac

Evo kako su se Tonka Maroevića sjetili u MH, a dio sjećanja dolazi i od HAZU, naravno. Nema gdje ga nije bilo i gdje nije ostavio trag, brazdu, osmijeh, savjet, dar svoj dragocjeni i jedinstven. Dakle, u MH, uz skup održan krajem 2022. (uz dan rođenja) uglednici su se prisjećali najdražega Tonka: bio je to skup nazvan 'Tonko Maroević, naš stalni pratilac'. Bili su prisutni sadašnji predsjednik Matice hrvatske Miro Gavran, tadašnji glavni urednik Matičinih izdanja Luka Šepuť, te tajnik Razreda za književnost HAZU iz tog vremena Pavao Pavličić kao i ravnateljica Instituta za povijest umjetnosti u Zagrebu Katarina Horvat Levaj.

Maroević je s Maticom počeo surađivati još daleke 1966., napomenuo je Gavran, te dodao kako je 1970. bio član suradnik Matice hrvatske, a 1994. bio je izabran u Glavni odbor MH. Podsjetio je da je Maroević bio i pročelnik Matičina Odjela za književnost, potpredsjednik Matice te član uredništva Stoljeća hrvatske književnosti i najplodniji autor Matičina dvotjednika Vijenca. Istaknuo je kako Matica imala posebno mjesto u njegovu srcu pa je nesebično posvetio znatan dio svoga vremena i stvaralačke energije ne samo središnjici Matice hrvatske nego i njezinim ograncima, gdje je držao predavanja ili predstavljao knjige, rekao je Gavran.

Po Šepuťovim riječima Maroević je Matici, ali i cijelom društvu dao jedan od najvećih pojedinačnih doprinosa. U Matici je surađivao kao autor, urednik, prevoditelj i priređivač brojnih knjiga, napomenuo je Šepuť i dodao kako je nakon smrti Ante Stamaća preuzeo i uređivanje Stoljeća hrvatske književnosti.

Akademik Pavličić je na tom skupu ocijenio je da je Maroević u Razredu za književnost HAZU bio ključna osoba. Bio je čovjek od najmanje dva zanata, napomenuo je, dodavši kako je bio stručnjak za najmanje dva zanata: književnost i likovnost. Energijom i dobrohotnošću stvorio je atmosferu u kojoj se lijepo radi i može stvoriti nešto korisno za hrvatsku kulturu. Ključna osobina mu je bila spremnost učiniti nešto za opće dobro te nešto dobro za druge kao i sposobnost da se istakne nešto što nije dovoljno poznato.

Ravnateljica Instituta za povijest umjetnosti (IPU) Katarina Horvat Levaj ocijenila je kako je Maroević obilježio hrvatsku humanističku znanost u proteklih šest desetljeća, a pritom je ostavio napose originalne tragove. Na skupu o Maroeviću su govorili Tomislav Brlek, Sanja Roić, Cvijeta Pavlović i Božidar Petrać i mnogi drugi, kao npr. akademik Luko Paljetak.

Brlek je ustvrdio da je Maroevićevu poeziju s nekoliko rečenica najsnažnije ocijenio Tomislav Ladan. On je zapisao da je „Maroevićeva slikovna predodžba raskomadana, isječci su slobodno raspoređeni, zapravo razbacani i neoznačeni.“ Pejzaž je česta tema Maroevićeva pjesništva, što je često isticala i kritika, rekao je Brlek i dodao da je u kritičkoj recepciji nedovoljno istražena dimenzija zvukovnih elemenata njegove poezije.

Kad je već o poeziji riječ evo jedne snažne pjesme koju su iz Društva hrvatskih književnih prevodilaca (DHKP-a) objavili na Facebooku (što je dokaz da tamo ima i sjajnih stvari - ponekad)

Tonko Maroević

(22. listopada 1941.-11.kolovoza 2020.)

MALA VRATA / Tonko Maroević

Otvaram vrata.

Mala, kako rekoh, vrata.

Već otvarana vrata škriplju nepodmazanim šarkama.

Tijelo sjene ugiba se mojem tvarnijem koraku.

Tvarnijem?

Iza vrata su pljesnive daske,

suhe trave,

mačje dlake.

Iza vrata su golublja pera, ogledalo pravde,

božje čizme.

Iza vrata je duša vjetra.

Stoga i moj korak neodlučno pipa: bi i ne bi.

Znam ja kako se on plaši svega što je praznina posvetila.

Ali snažniji zapuh čini da odlučnije povučem.

Ušao sam:

više se ne mogu vratiti.

(iz knjige "Trag roga, ne bez vruga", 1987.)

U Starome Gradu na Hvaru o Tonku Maroeviću ovog će kolovoza umjesto pjesama „govoriti“ fotografije, uz knjigu koja nudi prilog za bibliografiju. Dovoljno razloga za posjet koji nudi sjećanje na dragoga, pametnoga, dobroga i nikad zaboravljenoga *starograjanina*.

Tekst je objavljen uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije temeljem Programa ugovaranja novinarskih radova, tema je Umjetnost u potrazi za tumačima i publikom, a vrijedi i obrnuto (Poticanje Kvalitetnog novinarstva 2023.)